

KRONIKA 2018 ROKU

STYCZEŃ

Jubileusz 50-lecia Muzeum Papiernictwa

W 2018 roku świętowaliśmy 50. rocznicę Muzeum Papiernictwa, które otwarto dla zwiedzających 26 lipca 1968 roku, po kilku latach żmudnych przygotowań. Placówka powstała dzięki zaangażowaniu zarówno władz konserwatorskich, które od lat 50. XX wieku finansowały remonty mocno zniszczonego budynku, jak i państwowego przemysłu papierniczego, który z kolei sfinansował przystosowanie papierni do celów muzealnych oraz organizację pierwszych ekspozycji. Pierwszym kierownikiem placówki był Jan Michał Kowalski, który opracował koncepcję funkcjonowania Muzeum, zgromadził pierwsze zbiory muzealne i doprowadził do otwarcia instytucji.

Patronat honorowy nad obchodami jubileuszu 50-lecia Muzeum Papiernictwa objęli: minister kultury i dziedzictwa narodowego wicepremier prof. Piotr Gliński, marszałek województwa dolnośląskiego Cezary Przybylski, Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej oraz Dolnośląska Organizacja Turystyczna.

Program jubileuszu składał się z 10 najważniejszych dla naszej instytucji przedsięwzięć:

- 1) wystawa sztuki papieru „Signum Temporis” Tomasza Westrycha (19 stycznia – 15 lipca);
- 2) wystawa wędrująca „Dzieje papieru i papiernictwa” wraz z jubileuszową prezentacją Muzeum Papiernictwa w Muzeum w Białej Podlaskiej, w Muzeum w Ostródzie i w Muzeum Ziemi Wałęckiej w Wałczu;
- 3) wystawa czasowa „Sitodruk z pracowni Dawida Hadara” (8 marca – 15 lipca);
- 4) wystawa jubileuszowa „50 lat Muzeum Papiernictwa. 1968–2018” (28 lipca – 28 października);
- 5) wystawa „Sztuka papieru w zbiorach Muzeum Papiernictwa” (28 lipca 2018 – 31 stycznia 2019);
- 6) Noc w Muzeum Papiernictwa z prezentacją techniki sitodruku z pracowni Dawida Hadara oraz dekorowaniem papierowego drzewa, symbolizującego 50 lat Muzeum (19 maja);
- 7) XVIII Święto Papieru – 50. urodziny Muzeum Papiernictwa (28–29 lipca);
- 8) opracowanie i publikacja wydawnictwa jubileuszowego pt. *Monografia młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju*;
- 9) konferencja jubileuszowa podsumowująca 50 lat funkcjonowania dusznickiej instytucji (2 października);

10) wystawa czasowa „Waluta Niepodległej” (12 października – 16 grudnia), wpisująca się także w obchody jubileuszu 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

*****

14 stycznia – Muzeum dla WOŚP

Idea czerpania papierowych serduszek dla Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy narodziła się w Muzeum Papiernictwa 12 lat temu. Jej pomysłodawcom zależało na czynnym udziale instytucji w tej niecodziennej akcji. Łącząc szczytny cel, jakim jest pomoc chorym i potrzebującym, z wyjątkowym spędzeniem czasu w dusznickim młynie papierniczym, rokrocznie organizujemy bezpłatne warsztaty czerpania kartek papieru w kształcie serduszek.

*****

Signum Temporis – wystawa rzeźb z papieru

19 stycznia została udostępniona zwiedzającym wystawa sztuki papieru „Signum Temporis” Tomasza Westrycha.

*****

LUTY

Poetyckie Walentynki

Siedem lat temu poznańscy twórcy związani z Grupą Literyczną Na Krechę zainicjowali akcję „antyWalentynki Na Krechę”. Pod kuratelą poetki Łucji Dudzińskiej artyści wydali swoje wiersze na kartkach pocztowych, a później je rozdawali. Zależało im na popularyzowaniu czytelnictwa poezji i na wyjściu z nią poza księgarnie i biblioteki. W 2018 roku wiersze-pocztówki trafiły również do dusznickiego Muzeum. Rozdawaliśmy je podczas walentynkowych warsztatów czerpania papierowych serc. Na jednej z kart wydrukowano wiersz naszej koleżanki z Muzeum Papiernictwa – Dagmary Kacperowskiej.

*****

Radiowa Jedynka z wizytą w dusznickim młynie

23 lutego ekipa Pierwszego Programu Polskiego Radia, z red. Romanem Czejarciem na czele, nagrywała w Muzeum Papiernictwa audycję „Jedyne takie miejsce”. W programie tym redaktorzy odkrywają wyjątkowe miejsca i poznają ciekawych ludzi, tworząc wspólnie z nimi wizytówki regionów.

Nagranie audycji odbyło się w formie wycieczki po Muzeum. Razem z dyrektorem Muzeum Maciejem Szymczykiem redaktor zwiedził stary młyn papierniczy. Próbował otwierać sejf na wystawie banknotowej, zachwycił się zdobieniami budynku, widocznymi nawet z krajowej ósemki. Na dłuższą chwilę zatrzymał się przy polichromiach przedstawiających m.in. biblijną scenę kuszenia Józefa przez żonę Putyfara.

Audycja została wyemitowana w radiowej Jedynce 24 lutego.

*****

Aleksander Doba czerpał papierowe serca

Jubileuszowa 10. edycja Międzynarodowych Targów Turystyki i Czasu Wolnego odbyła się w dniach 23–25 lutego we wrocławskiej Hali Stulecia. Wystawcy z całej Polski, ale również z Gruzji, Armenii i Włoch, zachęcali zwiedzających do odwiedzenia ich stanowisk. Na stanowisku Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego zaprezentowało się m.in. Muzeum Papiernictwa. Nasi goście mogli samodzielnie wykonać papier w kształcie serca, zapoznać się z ofertą edukacyjną, a także uzyskać kupon promocyjny upoważniający do 20-procentowego rabatu na bilet wstępu do dusznickiego Muzeum.

Papierowe serca czerpali m.in. przedstawiciele i goście Urzędu Marszałkowskiego: dziennikarka, podróżniczka i pisarka Joanna Lamparska oraz najbardziej znany kajakarz w Polsce – Aleksander Doba (przeżył kajakiem Atlantyk, ale papieru dotąd jeszcze nie czerpał).

*****

MARZEC

NieoKreślone. Sztuka kreski Roberta Znajomskiego

10 marca otworzyliśmy wystawę rysunku Roberta Znajomskiego, zatytułowaną „NieoKreślone”.

*****

Weekend za pół ceny

„Polska. Zobacz Więcej – weekend za pół ceny” – kolejna edycja atrakcyjnej akcji Polskiej Organizacji Turystycznej, tym razem w przededniu wiosny.

Muzeum Papiernictwa włączyło się w tę inicjatywę, dzięki czemu w dniach 10–11 marca (sobota – niedziela) ceny biletów wstępu na wystawy stałe i czasowe zostały obniżone o połowę. Promocja objęła również bilet na sobotnie warsztaty papiernicze, podczas których można było samodzielnie wykonać kartkę papieru. Z naszych propozycji skorzystało 200 osób.

*****

Sitodruk z pracowni Dawida Hadara

8 marca w galerii wystaw czasowych otworzyliśmy nową ekspozycję, zatytułowaną „Sitodruk z pracowni Dawida Hadara”. Wystawa została zorganizowana w ramach obchodów jubileuszu 50-lecia Muzeum Papiernictwa.

*****

Złote dziewczyny z Muzeum Papiernictwa

Już po raz drugi w dusznickim hotelu „Werona” został zorganizowany Kobięcy Turniej Gry w Kręgle. 9 marca damską drużynę muzealną tworzyły: Agata Daniel (kapitan), Marta Borowiec-Greszta, Małgorzata Jakubiec, Magdalena Junik, Marta Nowicka oraz Dorota Zielńska-Pytlowany. Opiekunem ekipy była wicedyrektor Muzeum Papiernictwa Joanna Seredyńska. W turnieju wzięło udział aż 13 drużyn, m.in. ekipa ze Starostwa Powiatowego, zespół z Urzędu Miasta w Dusznikach-Zdroju, przedstawicielki Klubu Lions oraz reprezentantki Zakładu Elektrotechniki Motoryzacyjnej. W zaciętej walce panie z dusznickiego Muzeum zdobyły pierwsze miejsce. Przyznane zostały również indywidualne nagrody dla najlepszych zawodniczek. Jedną z nich otrzymała Agata Daniel.

Organizatorem imprezy był dusznicki Lions Club, a jej celem było zebranie środków na zakup projektora do Pracowni Języka Angielskiego w Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Chrobrego w Kłodzku.

*****

Spotkanie z przewodnikami PTTK

21 marca w Muzeum Papiernictwa odbyło się spotkanie z przewodnikami z kłodzkiego oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, które poprowadzili dyrektor Muzeum Maciej Szymczyk oraz Marta Nowicka z Działu Promocji i Wydawnictw. Przewodnikom zostały przedstawione plany kulturalne Muzeum Papiernictwa na 2018 rok, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń realizowanych w ramach jubileuszu 50-lecia dusznickiej instytucji. Odbyła się także dyskusja na temat tego, co jeszcze należy usprawnić, aby współpraca przynosiła obopólne korzyści. Następnie dyrektor Maciej Szymczyk oprowadził gości po wystawach, gdzie mogli oni m.in. samodzielnie sprawdzić zabezpieczenia swoich 500-złotowych banknotów.

*****

Muzeum w edukacji

W dniach 21–23 marca edukatorzy muzealni z całej Polski odwiedzili Zakład Narodowy im. Ossolińskich i Muzeum Pana Tadeusza we Wrocławiu.

Odbyła się tam konferencja pn. „Muzeum w edukacji”. Uczestnicy starali się odpowiedzieć na pytania: Czy niemowleta to pełnoprawni odbiorcy kultury? Jak prowadzić seniora przez wystawy pełne nagrań, aplikacji i migających ekranów? Na czym polega edukacja włączająca? Jak w XXI wieku uczyć historii i atrakcyjnie prezentować dziedzictwo?

Muzeum Papiernictwa reprezentowały Dorota Zielińska-Pytłowany oraz Dagmara Kacperowska z Działu Edukacji. Spotkanie było okazją do zaprezentowania oferty edukacyjnej dusznickiego Muzeum. W ramach konferencji odbyły się także sesje referatowe, panele dyskusyjne oraz inspirujące warsztaty.

*****

KWIECIEŃ

Historia papierem pisana – w Jeleniej Górze

„Historia papierem pisana. Dzieje fabryk papieru w Jeleniej Górze” – to tytuł prelekcji, jaką dyrektor Maciej Szymczyk wygłosił 8 kwietnia w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze.

W mieście tym oraz w okolicznych miejscowościach w XIX wieku powstało kilkanaście fabryk papieru, w wyniku czego obszar Karkonoszy stał się jednym z największych ośrodków przemysłu papierniczego w Europie Środkowej. Pozycję tę umacniała fabryka wytwarzająca maszyny papiernicze, założona w 1854 roku przez Heinricha Füllnera w Cieplicach. Do dziś tradycje papiernicze kontynuowane są na tym terenie przez fabryki papieru w Dąbrowicy i Piechowicach oraz fabrykę maszyn papierniczych w Jeleniej Górze. Prelegent jest autorem ponad 170 opracowań naukowych i popularnonaukowych, spośród których wiele dotyczy fabryk papieru z Jeleniej Góry i okolicznych miejscowości.

*****

Prelekcja prof. Romualda M. Łuczyńskiego

13 kwietnia prof. Romuald M. Łuczyński wygłosił w Muzeum Papiernictwa prelekcję pt. „Rezydencje szlacheckie na ziemi kłodzkiej po II wojnie światowej”. Prelegent z wykształcenia jest historykiem, a z zamiłowania krajoznawcą, redaktorem naczelnym miesięcznika „Sudety. Przyroda. Kultura. Historia” oraz wykładowcą na kierunku turystyka i rekreacja w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu.

Posiłkując się interesującymi materiałami źródłowymi, a także własnymi obserwacjami, poczynionymi podczas wizji lokalnych, profesor Łuczyński przybliżył zgromadzonym rezydencje w Bożkowie, Gorzanowie, Żelaźnie, Międzyzylesiu, Ścinawce Górnej, Wolanach (pałac wyburzono w latach 70. XX wieku).

Wykładowi towarzyszyła promocja najnowszej książki Romualda M. Łuczyńskiego pt. *Szlacheckie i arystokratyczne rezydencje w Sudetach Polskich*. Praca zawiera

opis 42 zamków, dworów i pałaców w polskich Sudetach Środkowych i na Przedgórzu Sudeckim – od okolic Bolkowa po Kotlinę Kłodzką. Historie są pasjonujące, pełne detali i ciekawostek. Teksty o rezydencjach uzupełniają fotografie współczesne i historyczne, herby rodowe, ryciny i mapy.

*****

MAJ

Majówka w Muzeum Papiernictwa

Podczas majówki na zwiedzających Muzeum Papiernictwa czekało wiele atrakcji. Mogli oni m.in.:

- wykonać kartkę papieru ze znakiem wodnym, prezentującym w przeźroczu daty 1 i 3 maja,
- odbić swoją dłoń w papierze,
- zwiedzić wystawy czasowe: „Signum Temporis” Tomasza Westrycha, „Sitodruk z pracowni Dawida Hadara”, „NioKreślone. Sztuka kreski Roberta Znajomskiego”
- oraz zwiedzić wystawy stałe poświęcone historii papieru i papiernictwa.

*****

Mikroprojekt z Gminą Velké Losiny

W latach 2017–2018 Muzeum Papiernictwa wspólnie z czeską gminą Velké Losiny, znaną z działającej tam do dziś historycznej papierni, zrealizowało projekt pt. „Na szlaku wspólnego dziedzictwa”. Środki na wspólne działania naukowe i promocyjne zostały pozyskane za pośrednictwem Euroregionu Glacensis z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w ramach programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska 2014–2020) oraz z budżetu państwa.

Efektami projektu były:

- badania dziejów młynów papierniczych (na podstawie dokumentów archiwalnych, literatury przedmiotu, analizy architektonicznej historycznych obiektów, jak też analizy dendrochronologicznej oraz badań zapraw murarskich pod kątem datowania), które pozwoliły przesunąć datowanie dolnej części dusznickiego młyna papierniczego na okres przed 1562 rokiem;
- film promocyjny o młynach papierniczych w Dusznikach-Zdroju i Velkých Losinách w trzech wersjach językowych: polskiej, czeskiej i angielskiej;
- wspólna publikacja dotycząca zabytkowych obiektów w Dusznikach-Zdroju i Velkých Losinách; wydawnictwo zostało wydrukowane w czterech językach: polskim, czeskim, angielskim i niemieckim;
- ulotki promujące Velké Losiny i Muzeum Papiernictwa w języku polskim, czeskim, angielskim i niemieckim;
- zewnętrzny panel informacyjny dostosowany do potrzeb osób niewidzących i niedowidzących; panel został umieszczony w części centralnej Velkých Losin.

W dniach 16–17 maja w Velkých Losinách odbyła się konferencja podsumowująca realizację projektu. W czasie jej trwania zostały wygłoszone referaty na temat współpracujących ze sobą papierni w Dusznikach-Zdroju, w Velkých Losinách oraz w Homburgu w Niemczech. Wśród prelegentów znaleźli się: Maciej Szymczyk – dyrektor Muzeum Papiernictwa, Petr Fouček – dyrektor Ruční papírna, Jana Stará – wójt Gminy Velké Losiny, Johannes Follmer – właściciel młyna w Homburgu, Radosław Gliński – pracownik Uniwersytetu Wrocławskiego, Anna Marconi-Betka z warszawskiego Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Věra Kučova z Národní památkový ústav oraz Marek Konopka – wiceprezes Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS. W imieniu marszałka województwa dolnośląskiego Cezarego Przybylskiego list gratulacyjny odczytał Bartosz Bartniczak, dyrektor Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej Novum. Z gratulacjami wystąpił także wicewojewoda Regionu Ołomunieckiego Milan Klimeš. Renata Gajek-Bogusz odczytała list starosty kłodzkiego Macieja Awizenia. Spotkanie w Velkých Losinách było także okazją do narady przedstawicieli młynów papierniczych w Dusznikach-Zdroju, Velkých Losinách i Homburgu. Wszystkie trzy obiekty współdziałają na rzecz transgranicznego wpisu na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO. Aby wykazać wyjątkową, uniwersalną wartość każdej z papierni, młyny zadeklarowały chęć kontynuowania badań dziejów poszczególnych obiektów oraz stworzenie wokół nich środowisk historyków, historyków sztuki i miłośników regionu, działających na rzecz zacieśniania współpracy. Nadrzedną kwestią poruszaną na konferencji była również kooperacja z władzami państwowymi, samorządowymi i konserwatorskimi. Tylko poprzez ich zaangażowanie możliwe stanie się stworzenie wspólnego produktu turystycznego, którego celem będzie utrwalanie i upowszechnianie wiedzy o historii techniki i kultury.

*****

Noc Muzeów 2018

19 maja odbyła się kolejna edycja Nocy Muzeów, tym razem pod hasłem: „Czerpiąc z naszych korzeni”. Włączyliśmy w tę akcję obchody 50-lecia istnienia Muzeum Papiernictwa.

Z okazji tego wyjątkowego jubileuszu stworzyliśmy papierowe drzewo, którego liście odliczały kolejne lata (1968–2018) i ważne wydarzenia związane z działaniem dusznickiego Muzeum. Do dekorowania drzewa zaprosiliśmy zwiedzających. Drzewo jako symbol długowieczności i trwałości ma w tym przypadku dwojake powiązanie z naszym Muzeum: po pierwsze – przypomina o surowcu, z którego papier powstaje, po drugie – odnosi się do wielowiekowej tradycji czerpania papieru w dusznickim młynie papierniczym i do półwiecza funkcjonowania w jego wnętrzu Muzeum Papiernictwa. Instytucja przez 50 lat powoli wzrastała, rozwijała się, aż w końcu trwale zapuściła korzenie na muzealnej mapie naszego regionu i kraju.

Podczas Nocy Muzeów zaprezentowaliśmy także wystawę „NicoKreślone. Sztuka kreski Roberta Znajomskiego” oraz zorganizowaliśmy warsztaty sitodruku z master-printerem Dawidem Hadarem (artysta przez 40 lat prowadził warsztaty sitodruku i fotografii przy Muzeum Sztuki w Tel Awiwie). W tym roku odwiedziła nas rekordowa liczba gości – ponad 300 osób.

Noc Muzeów została zrealizowana w ramach naszego jubileuszu pod honorowym patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Marszałka Województwa Dolnośląskiego, Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej oraz Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej.

*****

Papierowa wiklina – a co to?

1 czerwca w galerii wystaw czasowych zaprezentowaliśmy figury wykonane z papierowej wikliny przez członków Grupy Eko-wypłoty – papierowy recykling, działającej przy Gminnej Bibliotece w Wiązowie.

*****

CZERWIEC

Dzień muzeów dla dzieci

W ramach akcji #muzealniki 3 czerwca został zorganizowany Dzień muzeów dla dzieci, do którego nasza placówka przystąpiła z entuzjazmem.

Inicjatywa #muzealników została zainicjowana przez Muzeum Pana Tadeusza we Wrocławiu. Zrodziła się z przekonania, że wizyta w muzeum może być ciekawą przygodą również dla najmłodszych. Do projektu przystąpiły instytucje, które zadeklarowały przyjazne nastawienie do odwiedzin rodziców z dziećmi. Takie, w których można nakarmić i przewinąć dziecko, bez stresu dotknąć niektórych eksponatów, ale – co równie ważne – mieć poczucie produktywnie spędzonego czasu. Taką ofertą może poszczycić się Muzeum Papiernictwa. Na interakcję z kulturą nigdy nie jest za wcześnie, wobec czego zaplanowaliśmy warsztaty czerpania papieru oraz zajęcia plastyczne „Kartonowe laleczki, papierowe sukieneczki”. Pierwsze z nich polegały na samodzielnym wykonaniu kartek papieru w kształcie głowy misia. Na tak przygotowanych arkuszach pod światło obejrzeć można było znaki wodne – oczy, nosek i pyszczek niedźwiadka. Podczas drugich warsztatów najmłodszy mogli własnoręcznie wykonać kartonowe, recyklingowe lalki i ubrać je w papierowe stroje. Dzięki temu udało się nam przemycić wątki związane z ochroną środowiska. W Dzień muzeów dla dzieci nasza oferta edukacyjna udostępniona była bezpłatnie.

*****

Sztuka papieru w zbiorach Muzeum Papiernictwa

W maju dusznickie Muzeum otrzymało dofinansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pochodzących z Funduszu Promocji Kultury, na realizację zadania pn. „Sztuka papieru w zbiorach Muzeum Papiernictwa”. Środki na wkład własny zapewnił Urząd Marszałkowski z budżetu Województwa

Dolnośląskiego. Uruchomienie tej niezwykle ważnej dla Muzeum wystawy, celowo zaplanowanej w roku jubileuszu 50-lecia istnienia instytucji, to ważne podsumowanie, a zarazem ukłon w stronę nowej dziedziny sztuki współczesnej, jaką jest sztuka papieru.

*****

Dzień Polski w Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w Pradze

16 czerwca już po raz drugi Instytut Polski w Pradze zorganizował Dzień Polski w Ogradach Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w stolicy Republiki Czeskiej. Budynek Ambasady od 1922 roku znajduje się w zabytkowym Pałacu Fürstenbergów, w dzielnicy będącej częścią centrum Pragi – wpisanego na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO. Do Pałacu przylegają ogrody założone na terenie dawnej winnicy, które posłużyły za teren promocji polskich destynacji z branży turystycznej i gastronomicznej. Muzeum Papiernictwa zaprezentowało średniowieczną technikę czerpania papieru. Wydarzenie było doskonałą okazją do przedstawienia najnowszej publikacji nt. dwóch młynów papierniczych: w Dusznikach-Zdroju oraz w Velkých Losinách. Książka ta została wydana w czterech językach, m.in. po czesku. W imprezie wzięło udział około 2 tysięcy osób.

*****

Festiwal Wrażeń w Gorzanowie

23 czerwca w pałacu w Gorzanowie odbyła się inauguracja projektu „Festiwal Wrażeń”. To polsko-czeski projekt, którego celem jest zwiększenie potencjału turystycznego na pograniczu oraz stworzenie wspólnej oferty promocyjnej. Do udziału w wydarzeniu zostały zaproszone atrakcje turystyczne, które w zapewnianiu niezapomnianych wrażeń nie mają sobie równych.

Muzeum Papiernictwa zaprezentowało ręczną technikę wytwarzania papieru. Festiwalowi goście mieli okazję wykonać kartkę papieru ze znakiem wodnym prezentującym herb Dusznik-Zdroju – postać św. Piotra.

Projekt został dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska. Zaplanowany został na trzy kolejne sezony wakacyjne.

*****

LIPIEC

Z wystawą wędrującą do Ostródy

W piątek 6 lipca w Muzeum w Ostródzie odbył się wernisaż wystawy wędrującej „Dzieje papieru i papiernictwa”. Z okazji jubileuszu 50-lecia Muzeum Papiernictwa

ekspozycja została uzupełniona o jubileuszową prezentację planszową podsumowującą działalność dusznickiej instytucji.

Po przedmowie dyrektora ostródzkiego Muzeum Marka Jankowskiego przedstawiciel Muzeum Papiernictwa Marcin Wyszyński oprowadził zebranych po wystawie, zaprezentował historię papieru od początków po czasy współczesne, zademonstrował działanie niektórych urządzeń do badania właściwości papieru, a także poprowadził warsztaty czerpania papieru.

Ekspozycja została objęta honorowym patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Marszałka Województwa Dolnośląskiego, Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej oraz Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej.

Wystawa czynna była do końca września.

*****

Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki

Dolny Śląsk to najbogatszy pod względem liczby zabytków techniki region w Polsce. W celu promocji tego niezwyklego dziedzictwa Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, w porozumieniu z Fundacją Ochrony Dziedzictwa Przemysłowego Śląska, postanowił uruchomić projekt pn. „Dolnośląska Mapa Zabytków Techniki”. Pierwsza prezentacja mapy odbyła się 23 lipca w Muzeum Kolejnictwa w Jaworzynie Śląskiej, w dniu otwierającym tydzień Festiwalu Zabytków Techniki (23–29 lipca).

Celem projektu jest popularyzacja i promocja dolnośląskiego dziedzictwa przemysłowego poprzez oznaczenie wybranych obiektów specjalnymi tablicami informacyjnymi o ich wyjątkowości. Umieszczone na budynkach tablice, w trzech językach: po polsku, po angielsku i po niemiecku, będą informować przechodniów i turystów o historii i znaczeniu obiektu. Wszystkie one trafiły też na stronę internetową <www.mapazabytkow.pl>.

Jako miejsca na Dolnośląskiej Mapie Zabytków Techniki wybranych zostało siedem takich obiektów:

- Muzeum Kolejnictwa na Śląsku w Jaworzynie Śląskiej, mieszczące się w zabytkowej parowozowni z 1909 roku;
- młyn papierniczy w Dusznikach-Zdroju, zbudowany przed 1562 rokiem, będący jednym z najstarszych zabytków techniki papierniczej w Europie;
- elektrownia wodna Wrocław 1 zaprojektowana przez wybitnego architekta Maxa Berga i wzniesiona w latach 1921–1924;
- domy tkaczy w Chełmsku Śląskim, wybudowane w 1707 roku, będące jednym z najstarszych przykładów architektury związanej z włókiennictwem;
- młyn Hilberta w Dzierżoniowie z zachowanym kompletnym i sprawnym ciągiem technologicznym pochodzącym z 1937 roku;
- Centrum Nauki i Sztuki „Stara Kopalnia” w Wałbrzychu jako jeden z najstarszych i największych naziemnych zespołów kopalni na terenie Dolnego Śląska;

– Muzeum Motoryzacji „Topacz”, udostępniające zwiedzającym największą na Dolnym Śląsku kolekcję zabytkowych samochodów i motocykli.

*****

Święto Papieru już pełnoletnie

W dniach 28–29 lipca odbyło się Święto Papieru. To już osiemnasta edycja niezwykle ważnej w kalendarzu działań Muzeum Papiernictwa imprezy rodzinnej, promującej wiedzę o papierze, jego historii i znaczeniu dla rozwoju cywilizacji. W 2018 roku liczba osób uczestniczących w tym wydarzeniu sięgnęła 7 tysięcy! Jednocześnie jego osiemnasta edycja była wielkim przyjęciem z okazji 50. urodzin Muzeum Papiernictwa.

Główne cele Święta Papieru to popularyzowanie wiedzy o historycznym i współczesnym papiernictwie oraz promowanie najcenniejszego w Europie zabytku związanego z tą dziedziną wytwórczości – młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju. Staramy się to osiągnąć m.in. poprzez prezentację muzealnych wystaw oraz udział w licznych warsztatach i konkursach. Układ stanowisk z warsztatami został tak pomyślany, aby odwiedzający rozpoczęli indywidualną ścieżkę edukacyjną od poznania materiałów i surowców papierniczych, następnie przeszli drogę wytwarzania papieru, badania jego cech i właściwości, barwienia historycznymi metodami oraz poznali techniki druku.

Spośród konkursów największym powodzeniem cieszy się zawsze tzw. trójbój papierowy o nagrodę Prezesa firmy Mondi Świecie S.A. Jedną z jego konkurencji jest podnoszenie papierowej sztangi o wadze 20 kg. Tegoroczny rekord wyniósł 45 podniesień. Do trójboju papierowego zalicza się również rzut rolką papieru do celu oraz pchnięcie kulą wykonaną z archiwalnych numerów „Gazety Wrocławskiej” – patrona medialnego Święta Papieru.

Podczas imprezy odbyły się także: konkurs wiedzy o dusznickim młynie papierniczym o nagrodę Dyrektora Muzeum Papiernictwa oraz konkurs na najciekawszą pamiątkę związaną z Dolnym Śląskiem zaprezentowaną podczas Święta Papieru – o nagrodę Marszałka Województwa Dolnośląskiego. W tym roku – za zakładki wykonane haftem krzyżykowym przedstawiające roślinność dusznickiego Parku Zdrojowego – pierwszą nagrodę zdobyła Sylwia Andrejszyn. Miejsce drugie przypadło Markowi Chojnackiemu za akwarele z wizerunkiem Muzeum Papiernictwa oprawione w witraż wykonany techniką Tiffany’ego. W finałowej trójce znalazła się również książeczka w technice decoupage’u, wykonana przez Helenę Wiśniewską na własnoręcznie wyczerpanym papierze. Muzeum Papiernictwa przyznało także dwa wyróżnienia: dla Sławomira Gołombiowskiego za wiersz o Muzeum oraz dla Anny Zakrzewskiej za dwa żuczki wykonane ze szkła – kornika drukarza i kornika papiernika.

Z okazji złotych urodzin dusznickiego Muzeum życzeniom nie było końca. Złożyli je m.in.: Czesław Kręcichwost – przewodniczący Komisji Budżetu i Finansów

Sejmiku Województwa Dolnośląskiego, Piotr Zilbert – reprezentant Starostwa Powiatowego, Petr Fouček – dyrektor papierni w Velkých Losinách. W imieniu szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Michała Dworczyka list gratulacyjny odczytała Krystyna Śliwińska. W liście skierowanym do Dyrektora Muzeum Papiernictwa, odczytanym przez Elwirę Walczak, słowa uznania wyraził również Tadeusz Samborski, członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego.

Podczas Święta Papieru nastąpiła oficjalna prezentacja dwóch wystaw jubileuszowych: „50 lat Muzeum Papiernictwa. 1968–2018” oraz „Sztuka papieru w zbiorach Muzeum Papiernictwa”.

W sobotę odbył się koncert zespołu Wolna Grupa Bukowina. W urodzinowym recitalu zespół wykonał swoje największe przeboje z nurtu muzycznego zwanego Krajiną Łagodności.

XVIII Święto Papieru odbyło się w ramach obchodów jubileuszu 50-lecia Muzeum Papiernictwa pod honorowym patronatem wicepremiera i ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego, marszałka województwa dolnośląskiego Cezarego Przybylskiego, Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej oraz Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej.

50 lat 1968 ————— 2018
Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach-Zdroju

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
DOLNOŚLĄSKIEGO

**DOLNY
ŚLĄSK**

*****

WRZESIEŃ

Niepodległa dla wszystkich. EDD 2018

9 września, w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa obchodzonych pod hasłem „Niepodległa dla wszystkich”, w Muzeum Papiernictwa została wygłoszona prelekcja Jana Bałchana pt. „Najpiękniejsze banknoty II RP”. Muzycznym dodatkiem była wiązanka pieśni patriotycznych w wykonaniu dusznickiego chóru Tarantella, prowadzonego przez Agnieszkę Gbyl. Po koncercie dla chętnych zorganizowano warsztaty tworzenia papierowych kotylionów. Z naszych propozycji skorzystało ponad 230 osób.

*****

Porozumienie o współpracy z dyrektorem Zakładu Karnego

10 września dyrektor Muzeum Papiernictwa dr hab. Maciej Szymczyk podpisał z dyrektorem Zakładu Karnego w Kłodzku ppłk. mgr. Krzysztofem Krasowskim porozumienie o współpracy.

Głównym celem umowy jest udział Muzeum Papiernictwa w procesie resocjalizacji osadzonych poprzez zorganizowanie dla nich zajęć edukacyjnych. W ramach współ-

pracy, koordynowanej ze strony Muzeum przez Jana Bałchana, w zakładzie karnym zrealizowano kilka prelekcji na temat dziejów papieru oraz historii polskich banknotów. Ponadto osadzeni oglądali muzealne ekspozycje, w tym wystawę polskich pieniędzy z okresu międzywojennego „Waluta Niepodległej”.

*****

O planach wpisania na listę UNESCO najcenniejszych papierni na konferencji w Wojanowie

12 września, z okazji 15 lat współpracy pomiędzy Województwem Dolnośląskim a krajami Pardubickim, Libereckim i Kralovohradeckim, w Wojanowie koło Jeleniej Góry odbyła się konferencja „15 lat razem”, zorganizowana przez Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej NOVUM. Na zaproszenie organizatorów dyrektor Muzeum Papiernictwa Maciej Szymczyk wygłosił referat o polsko-czeskim projekcie wpisania na listę UNESCO młynów papierniczych z Dusznik-Zdroju i Velkých Losin. Temat spotkał się z ogromnym zainteresowaniem, gdyż jest wybitnym przykładem udanej oddolnej współpracy pomiędzy instytucjami z Polski i Czech. Dusznicko-velkolosiński projekt od 2016 roku jest wspierany przez EUWT NOVUM.

*****

O malowidłach w dusznickim młynie papierniczym na kongresie IPH

21 września 2018 roku, na 34. Międzynarodowym Kongresie Historyków Papieru w Gandawie, prof. Andrzej Kozieł zaprezentował wyniki badań polichromii w dusznickiej papierni w referacie „The Late Baroque Painting Decoration in the Paper Mill in Duszniki-Zdrój (Poland). Its Founder, Artistic Sources and Social Significance”. Swoje wystąpienie Profesor zakończył informacją o planach wpisania na listę światowego dziedzictwa kulturowego młynów papierniczych w Dusznikach-Zdroju, Velkých Losinách i Homburgu.

*****

Akcja „60+ Kultura”

W ramach akcji „60+ Kultura” 29 i 30 września wstęp do Muzeum Papiernictwa dla seniorów był bezpłatny. Naszym gościom udostępniliśmy ekspozycje stałe poświęcone historii papiernictwa oraz czasowe: „50 lat Muzeum Papiernictwa. 1968–2018” i „Sztuka papieru w zbiorach Muzeum Papiernictwa”. W niedzielę, o pełnych godzinach, odbyły się pokazy czerpania papieru. Kampania „60+ Kultura” skierowana jest do osób powyżej sześćdziesiątego roku życia i ma zachęcić seniorów do aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym.

*****

Powstała *Monografia młyna papierniczego*

Jedyny w Polsce wciąż czynny młyn papierniczy w Dusznikach-Zdroju pod koniec września 2018 roku doczekał się wydania pierwszej naukowej monografii. Ostatnie 3 lata przyniosły wzrost badawczego zainteresowania tym niezwykłym zabytkiem, co przełożyło się na znaczące poszerzenie aktualnego stanu wiedzy o nim. Bezpośrednią tego przyczyną są starania o wpisanie papierni na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Przedstawiciele środowiska akademickiego oraz badacze historii ziemi kłodzkiej, wnikliwie analizując poszczególne części kompleksu zabudowań papierni, ustalili nieznane dotychczas szczegóły dotyczące architektury obiektu. Dodatkowo skupili się na poszczególnych etapach rozbudowy młyna, co przełożyło się również na wniknięcie w dzieje trzech rodów dusznickich papierników. Pod lupę zostały wzięte także unikatowe malowidła ścienne znajdujące się we wnętrzach młyna. Efekty tych prac zostały opublikowane w *Monografii młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju*, która ukazała się drukiem we wrześniu 2018 roku w nakładzie 1000 egzemplarzy. Na 409 stronach przedstawiono dzieje młyna papierniczego i działającego w jego wnętrzach Muzeum Papiernictwa. Tekst został bogato zilustrowany fotografiami, rysunkami i przerysami.

Monografia składa się z 5 rozdziałów i licznych załączników. W pierwszym rozdziale, autorstwa Macieja Szymczyka, zostały omówione w zarysie dzieje techniki papierniczej oraz rozwój tej dziedziny wytwórczości na ziemi kłodzkiej i Śląsku wraz z analizą czynników sprzyjających papiernictwu. Kolejny rozdział, opracowany przez Rainera Sachsa, został poświęcony prywatnym właścicielom młyna papierniczego. Na tle tego wywodu można prześledzić dzieje dusznickiej papierni: czasy jej świetności i gorszej koniunktury, po trudne lata w okresie międzywojennym. W trzecim rozdziale prof. Rafał Eysymontt analizuje poszczególne etapy powstawania i rozbudowy młyna papierniczego. Czwarta część, opracowana przez Jana Bałchana, dotycząca historii młyna papierniczego od czasów przejścia go przez miasto w 1939 roku do początków XXI wieku, przedstawia zabezpieczanie papierni przez niemieckie władze komunalne, starania o utworzenie w nim muzeum podejmowane przez polską administrację oraz historię działającej od 1968 roku instytucji. Ostatni rozdział, przygotowany przez Macieja Szymczyka, przedstawia współczesny obraz Muzeum Papiernictwa. Oprócz wspomnianych autorów w opracowanie publikacji zaangażował się zespół redakcyjny pod kierunkiem Macieja Szymczyka, w skład którego weszli pracownicy Muzeum: Beata Dębowska, Krzysztof Jankowski, Marta Nowicka i Marcin Wyszzyński. Ich celem było opracowanie licznych załączników i dodatków oraz przygotowanie całości do druku.

W monografii zamieszczono katalog znaków wodnych młyna papierniczego sprzed 1905 roku oraz zestawienie znaków wodnych powstałych w czasach Muzeum Papiernictwa. W uzupełnieniu opracowania znajdziemy wykaz wszystkich wystaw

czasowych realizowanych przez dusznickie Muzeum oraz składy wszystkich Rad Muzealnych i Rad Muzeum, zestawienie frekwencji z całego okresu działania Muzeum, a także spis pracowników instytucji zatrudnionych w dniu 26 lipca 2018 roku (równy 50 lat od dnia otwarcia Muzeum), wraz z wykonaną na tle papieru rodzinną fotografią muzealnej ekipy. Książkę uzupełniają oryginalne opisy, relacje i materiały źródłowe dotyczące młyna i działającego w nim Muzeum Papiernictwa. Podsumowanie z obszernym kalendarium papieru i Muzeum zostało zamieszczone w sześciu językach: polskim, angielskim, niemieckim, czeskim, francuskim i rosyjskim. Książkę zamyka wkładka z arkuszami papieru wyczerpanymi w muzealnej czerpalni w 2018 roku, każdy z innym znakiem wodnym. Jeden z nich przedstawia biblijną scenę kuszenia Józefa przez żonę Putyfara, a motyw ten został zaczerpnięty z malowidła ściennego znajdującego się w Sali Józefa dusznickiego młyna papierniczego.

Publikacja uzupełnia dotychczasową lukę badawczą dotyczącą jednej z najciekawszych budowli przemysłowych w Europie. Mamy nadzieję, że wniesienie nowego zasobu wiedzy do obecnego stanu badań zainicjuje kolejne cenne analizy naukowe, a także wpłynie na większe zainteresowanie historią i historią sztuki całej ziemi kłodzkiej.

Wydanie *Monografii młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju* jest jednym z dziesięciu przedsięwzięć zrealizowanych w ramach obchodów 50-lecia Muzeum Papiernictwa pod patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Marszałka Województwa Dolnośląskiego, Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej i Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej. Druk książki został sfinansowany ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

*****

PAŹDZIERNIK

Główne obchody jubileuszu 50-lecia Muzeum Papiernictwa

Okazją do podsumowania 50-lecia działalności Muzeum Papiernictwa była konferencja jubileuszowa zorganizowana 2 października. Składała się ona z dwóch części: okolicznościowej, która odbyła się w dusznickim Muzeum, oraz artystycznej – w Teatrze Zdrojowym im. Fryderyka Chopina.

Pierwsza z nich rozpoczęła się odczytaniem listów gratulacyjnych od Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego i szefowej Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Katarzyny Zalasieńskiej oraz wystąpieniami wicewojewody dolnośląskiego Kamila Zielińskiego i wiceprzewodniczącego Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Juliana Golaka. Wyrazy uznania Muzeum Papiernictwa przekazali również przedstawiciele Starosty Kłodzkiego – Michał Cisakowski i Anetta Kościuk oraz burmistrz Dusznik-Zdroju Piotr Lewandowski. Po tych wystąpieniach zostały przedstawione najważniejsze osiągnięcia Muzeum z ostatnich 10 lat. W krótkiej prezentacji wskazał na nie dyrektor Maciej Szymczyk.

Podczas uroczystości wręczone zostały odznaczenia i dyplomy. Odznakę przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony dla Kultury Polskiej” otrzymało czworo pracowników Muzeum Papiernictwa: Jan Bałchan, Beata Dębowska, Marta Nowicka oraz Dorota Zielińska-Pytlowany. Wręczyli je wicewojewoda dolnośląski Kamil Zieliński oraz radca Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Zbigniew Maj.

Odznaki „Zasłużony dla Województwa Dolnośląskiego”, przyznane przez Sejmik Województwa, otrzymali współpracujący z Muzeum Leszek Goetzendorf-Grabowski, Andrzej Włodarski (odznaki złote) i Andrzej Mazur oraz czworo pracowników Muzeum: Agata Daniel, Krzysztof Jankowski, Dagmara Kacperowska i Józef Kapić (odznaki srebrne). Odznaki wręczyli radni Sejmiku: Julian Golak, Czesław Kręcichwost oraz Tytus Czartoryski. Ponadto wszyscy pracownicy dusznickiego Muzeum otrzymali dyplomy gratulacyjne z okazji tego wyjątkowego jubileuszu. Listy podpisał marszałek województwa dolnośląskiego Cezary Przybylski.

Specjalną Nagrodą Marszałka Województwa Dolnośląskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury uhonorowani zostali: dyrektor Muzeum Papiernictwa Maciej Szymczyk oraz jego zastępczyni Joanna Sereżyńska. Nagrody wręczyli: Wanda Gołębiowska, dyrektor Departamentu Spraw Społecznych, oraz Julian Golak.

Równo 10 lat temu Muzeum Papiernictwa przyznało pierwsze tytuły Honorowych Kustoszków. Otrzymały je osoby prywatne oraz instytucje, tzw. Przyjaciele Muzeum Papiernictwa. Aby tradycji stało się zadość, przy okazji tegorocznego jubileuszu za szczególne zasługi dla Muzeum Papiernictwa zostały przyznane kolejne wyróżnienia. Otrzymali je: Maria Diduch – artystka sztuki papieru, Tytus Czartoryski – radny województwa dolnośląskiego, Krystyna Dyrda-Kortyka – artystka sztuki papieru, prof. dr hab. Rafał Eysymontt z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, Julian Golak – wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa, Grzegorz Grajewski – kierownik Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa we Wrocławiu, prof. dr hab. Andrzej Kozieł z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, Marek Motylewski z Mondí Świecie S.A., Rainer Sachs z Konsulatu Generalnego Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu, Czesław Kręcichwost – radny województwa dolnośląskiego, dr Piotr Pregiel z Muzeum Politechniki Wrocławskiej, Cezary Przybylski – marszałek województwa dolnośląskiego, prof. dr hab. Bogusław Szmygin – dziekan Wydziału Budownictwa i Architektury, kierownik Katedry Konserwacji Zabytków Politechniki Lubelskiej oraz Jan Szuba – dyrektor wrocławskiego oddziału Narodowego Banku Polskiego. Przyznano także dwa tytuły Przyjaciół Muzeum Papiernictwa – firmie Mondí Świecie S.A. oraz Oddziałowi Okręgowemu Narodowego Banku Polskiego we Wrocławiu.

Ważnym punktem programu konferencji była promocja *Monografii młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju*, pierwszego tak obszernego wydawnictwa o dziejach młyna i działającego w nim od 50 lat Muzeum Papiernictwa. Moderatorem

tej części była prof. dr hab. Małgorzata Ruchniewicz, która – tytułem wstępu – przedstawiła znaczenie publikacji dla Muzeum w kontekście starań o wpis na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Prelegentami w tej części byli reprezentujący zespół autorów prof. Maciej Szymczyk oraz prof. Rafał Eysymontt. Pierwszy z nich przedstawił autorów monografii i zespół redakcyjny, po czym wręczył jeden z pierwszych egzemplarzy książki Bożenie Schweizer-Makowskiej, kierującej dusznickim Muzeum w latach 1984–2005. Profesor Eysymontt przedstawił natomiast najważniejsze wyniki badań naukowych, które uzupełniają wiedzę na temat dziejów dusznickiej papierni. Praca kilku zespołów naukowców pozwoliła datować powstanie poszczególnych części kompleksu zabudowań młyna, ustalić szczegóły dotyczące unikatowych polichromii oraz pozyskać szczegółowe informacje na temat dziejów trzech rodów dusznickich papierników. Wszystkie wnioski zostały opublikowane w monografii.

Kulminacją uroczystości było otwarcie wystawy „List króla polskiego Władysława IV na papierze z Dusznik”. Dokument został przywieziony z Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Kórniku. Jest świadectwem na to, że papiery z dusznickiego młyna wykorzystywano nie tylko na ziemi kłodzkiej czy na Śląsku, ale również w kancelarii króla Polski w Warszawie. Tło historyczne tamtego okresu przybliżył zgromadzonym prof. zw. dr hab. Jan Rzońca.

Konferencyjni goście zostali zaproszeni do zwiedzania ekspozycji stałych, odbijania dłoni w papierze oraz na poczęstunek.

Druga część konferencji rozpoczęła się o godzinie 16.00 w Teatrze Zdrojowym im. Fryderyka Chopina słowem wstępu na temat wizyty Fryderyka Chopina w dusznickim młynie papierniczym w 1826 roku. Prelekcję na ten temat wygłosił Jan Bałchan.

Po tym wprowadzeniu do wypełnionej po brzegi sali wszedł prof. Piotr Paleczny, od 25 lat dyrektor artystyczny Międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego w Dusznikach-Zdroju. W ostatnich latach Maestro rzadko koncertuje. Na specjalne zaproszenie dyrektora Macieja Szymczyka zgodził się jednak zagrać, uświetniając tym samym jubileusz 50-lecia Muzeum. W niezwykle wzruszającym koncercie usłyszeliśmy utwory Fryderyka Chopina wraz ze słynnym Polonezem As-dur op. 53. Jeden z utworów Profesor zadedykował zmarłemu przed kilkoma miesiącami Andrzejowi Merkurowi, wieloletniemu prezesowi Fundacji Międzynarodowych Festiwali Chopinowskich. W wydarzeniu wzięło udział ponad 250 osób.

Moderatorem całego jubileuszowego spotkania w tym dniu był Wojciech Heliński.

*****

Wernisaż wystawy „List króla polskiego Władysława IV na papierze z Dusznik”

2 października, podczas głównych obchodów jubileuszu 50-lecia Muzeum Papiernictwa, odbył się wernisaż wystawy prezentującej list Władysława IV napisany na papierze z Dusznik. Dokument jest dowodem na wykorzystanie tutejszego papieru w Królestwie Polskim i potwierdza znaczenie dusznickiej papierni dla polskiej kultury już w XVII wieku.

*****

Maestro Piotr Paleczny odbił swoją dłoń w papierze

2 i 3 października, z okazji 50-lecia Muzeum Papiernictwa, w Dusznikach przebywał prof.r Piotr Paleczny. Pierwszego dnia zaszczycił zaproszonych gości recitalem pianistycznym utworów Fryderyka Chopina. Koncert odbył się w dusznickim Teatrze Zdrojowym.

Profesor od 25 lat jest dyrektorem artystycznym Międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego, a dzięki jego staraniom do dusznickiego uzdrowiska rokrocznie przyjeżdżają wirtuozi fortepianu z całego świata.

Następnego dnia Profesor przybył do naszego Muzeum. Zwiedzanie wystaw stało się dla niego okazją do sentymentalnej podróży w odległą przeszłość. Wspominał liczne przyjazdy do ośrodka wczasowo-rekreacyjnego „Rydułtowianka” oraz zakup papieru czerpanego na zaproszenia ślubne. Dyrektor Maciej Szymczyk oprowadził gościa po muzealnych ekspozycjach, szczególną uwagę poświęcając unikatowym malowidłom ściennym, tzw. polichromiom. Profesor obejrzał również list króla Władysława IV Wazy, spisany w 1644 roku na dusznickim papierze czerpanym. Profesor Paleczny zwiedził ponadto wystawy: „Polski pieniądz papierowy” oraz „Sztuka papieru”. Zgodnie z muzealną tradycją odbił swoją dłoń w masie papierniczej, wzbogacając naszą kolekcję Papierowej Alei Gwiazd.

*****

O młynie papierniczym w Starej Kopalni w Wałbrzychu

4 października w Centrum Nauki i Sztuki „Stara Kopalnia” w Wałbrzychu odbyła się konferencja pt. „Dziedzictwo przemysłowe i techniczne”, podczas której dyrektor Muzeum Papiernictwa Maciej Szymczyk wygłosił referat pt. „Młyn papierniczy w Dusznikach-Zdroju: od obiektu przemysłowego do Pomnika Historii”. Dusznicki młyn papierniczy jest przykładem zrealizowanej ponad pół wieku temu udanej adaptacji historycznego młyna na obiekt pełniący dziś funkcje kulturalne. W podobnej sytuacji znajduje się obecnie wiele innych obiektów zaprezentowanych podczas konferencji, m.in. Stara Kopalnia w Wałbrzychu czy wielka elektrociepłownia w Łodzi.

*****

Weekend za pół ceny!

Muzeum, włączając się w jesienną edycję akcji Polskiej Organizacji Turystycznej „Polska. Zobacz Więcej – weekend za pół ceny”, w dniach 6–7 października (sobota – niedziela) obniżyło o połowę ceny biletów wstępu na wystawy stałe i czasowe. Promocja objęła również bilet na sobotnie warsztaty papiernicze. Z promocyjnej oferty Muzeum Papiernictwa skorzystało prawie 140 osób.

*****

Nasz projekt dofinansowany przez Narodowe Centrum Kultury

W październiku został pozytywnie oceniony i rekomendowany do finansowania wniosek złożony przez naszą instytucję do programu Narodowego Centrum Kultury: „Kultura – Interwencje 2018. EtnoPolska”. Dzięki dofinansowaniu z projektu mogliśmy zrealizować zadanie pn. „Waluta Niepodległej – wystawa czasowa i działania towarzyszące”. Kwota przyznanego dofinansowania wyniosła 36 500,00 złotych. Główna część projektu – ekspozycja czasowa – została zaprezentowana w galerii wystaw czasowych w okresie od 12 października do 16 grudnia. Ekspozycji towarzyszyły trzy przedsięwzięcia edukacyjne, mające na celu czynne włączenie społeczności lokalnej w realizację obchodów jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. W oparciu o treść merytoryczną prowadzone były lekcje tematyczne, skierowane do uczniów lokalnych placówek oraz do grup odbiorców o ograniczonym dostępie do kultury: do wychowanków domów dziecka i do osadzonych zakładu karnego. Jako działanie o wymiarze edukacyjnym w ramach wernisazu wystawy został wygłoszony wykład ekspercki o tematyce numizmatycznej, natomiast w ramach pielęgnowania lokalnej twórczości rękodzielniczej – odbyły się warsztaty o tematyce symboli patriotycznych, instruowane przez osoby zrzeszone w lokalnych ugrupowaniach i stowarzyszeniach.

*****

Wystawa czasowa „Waluta Niepodległej” – nie tylko dla miłośników numizmatyki

„Waluta Niepodległej” – wystawę pod tym tytułem można było oglądać od 12 listopada do 16 grudnia. Prezentowaliśmy na niej pieniądze obiegowe II Rzeczypospolitej od momentu odzyskania niepodległości aż do 1939 roku. Udostępnione zostały oryginalne marki polskie, ostmarki i ostruble, wprowadzone przez niemieckiego okupanta jeszcze podczas pierwszej wojny światowej.

„Waluta Niepodległej” była okazją do zaprezentowania kolekcji numizmatycznej, jaką Muzeum Papiernictwa konsekwentnie budowało w ostatnich latach. Zupełnie wyjątkowy w skali ogólnopolskiej był pokaz próbných wydruków banknotów złotych drukowanych w 1919 roku we Francji i w Wielkiej Brytanii, które kilka lat czekały na wprowadzenie do obiegu.

*****

Sudeckie Kryształowe rozdane

12 października odbyła się uroczysta gala Sudeckich Kryształów. Plebiscyt Gospodarczy „Sudeckie Kryształowe” to największe przedsięwzięcie w regionie Sudetów promujące przedsiębiorczość. W kilku kategoriach wyróżnienia otrzymują firmy, instytucje oraz organizacje, które poprzez swoje zaangażowanie na rzecz rozwoju gospodarki stają się szczególnie ważne dla regionu. Do tego elitarnego grona dołączyło Muzeum Papiernictwa. Uroczystość odbyła się w Zamku na Skale w Trzebiezowicach. Dyplom za zajęcie drugiego miejsca w kategorii „Najlepszy produkt turystyczny” odebrał dyrektor Muzeum Maciej Szymczyk. Organizatorem plebiscytu jest TV Sudecka.

*****

Polskie symbole narodowe – warsztaty edukacyjne

W dniach 15–26 października do udziału w warsztatach towarzyszących wystawie „Waluta Niepodległej” zaproszone zostały przedszkolaki, młodzież szkolna oraz wychowankowie lokalnych domów dziecka. Pod okiem instruktorów ze stowarzyszeń kół gospodyń wiejskich, emerytów oraz Stowarzyszenia Dolnośląskich Artystów młodzi warsztatowicze wzięli udział w zajęciach rękodzielniczych, podczas których samodzielnie wykonali polskie flagi w technice filcu, rzeźbili w glinie i mydle oraz tworzyli papierowe reliefy o charakterze patriotycznym.

W części teoretycznej kurator wystawy Jan Bałchan zapoznał zainteresowanych z historią tworzenia się naszej państwowości. Program lekcji koncentrował się wokół wszelkich przejawów idei niepodległościowej, która znalazła swoje odzwierciedlenie

m.in. na banknotach ze wspomnianego okresu oraz artefaktach i obiektach rzemiosła artystycznego.

Z oferty skorzystało 410 osób.

Program edukacyjny towarzyszący wystawie został dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Kultura – Interwencje 2018. EtnoPolska”.

*****

Dzieje papieru i papiernictwa w Wałczu

28 października odbył się kolejny wernisaż wystawy wędrującej „Dzieje papieru i papiernictwa wraz z jubileuszową prezentacją Muzeum Papiernictwa”, tym razem w siedzibie Muzeum Ziemi Wałęckiej w Wałczu.

Wystawę zaprezentował wałczanom nasz kolega Marcin Wyszynski z Działu Papiernictwa. Uczestnicy wernisażu mieli przy tym okazję poznać działanie niektórych urzędów do badania papieru, wzięli też udział w warsztatach czerpania papieru.

Wystawę można było zwiedzać do 20 stycznia 2019 roku.

*****

LISTOPAD

Krucze dzieło Joanny Stokowskiej

9 listopada na wystawie „Sztuka papieru w zbiorach Muzeum Papiernictwa” pojawił się obraz „Bez tytułu” autorstwa Joanny Stokowskiej. Ze względu na kruchość obiektu oraz zalecenia konserwatora na czas prezentacji wybrano okres jesienno-zimowy, w którym Muzeum jest czynne krócej – tylko 6 godzin dziennie. Dzięki temu oświetlenie naturalne i sztuczne zostało ograniczone do minimum.

Muzeum Papiernictwa zainteresowało się sztuką papieru równo 25 lat temu. W 1993 roku w muzealnej galerii została otwarta pierwsza ekspozycja prezentująca prace wykonane z papieru. Od tamtego czasu coraz częściej gościli w Muzeum artyści wykorzystujący w swojej twórczości rośliny włókniste, masę papierniczą oraz papier. Powstałe dzieła zyskały rangę muzealiów. Niektóre z nich, ze względu na kruchość tworzywa, z jakiego powstały, mogą być eksponowane tylko przez określony czas.

*****

O wolności i niepodległości – resocjalizacja osadzonych

W dniach 17–18 listopada Muzeum Papiernictwa odwiedziła grupa osadzonych z Zakładu Karnego w Kłodzku pod opieką wychowawców – st. szer. Mirosława Klimorowskiego oraz por. Radosława Jaworskiego. Wizyta obejmowała kuratorską prezentację wystawy czasowej „Waluta Niepodległej”, przeprowadzoną przez jej autora

Jana Bałchana, oraz zwiedzanie ekspozycji stałych: „Dzieje papieru i papiernictwa” i „Polski pieniądz papierowy”.

Oprócz prezentacji waluty okresu II Rzeczypospolitej, oprowadzający pokazał umundurowanie polskich żołnierzy sprzed 100 lat, jak również biżuterię o charakterze patriotycznym: broszki, przypinki, bransoletki, zawieszki. Przedmioty te noszone przez Polaków podczas zaborów były oznaką przywiązania do polskości i walki o niepodległość. Tę miłość do ojczyzny oraz wiarę i nadzieję w odzyskanie niepodległości wyrażały trzy symbole: krzyż, kotwica i serce.

*****

Papiernictwo w stuleciu niepodległości – seminarium

22 listopada, w roku jubileuszu 100-lecia odzyskania niepodległości, Stowarzyszenie Papierników Polskich zorganizowało w Łodzi seminarium, którego celem było omówienie dziejów przemysłu papierniczego od 1918 roku. Przedsięwzięcie zostało zorganizowane przy znaczącym zaangażowaniu Muzeum Papiernictwa.

Jednym z działań poprzedzających seminarium było utworzenie w miesięczniku „Przegląd Papierniczy” działu, w którym od stycznia 2018 roku drukowano artykuły przybliżające dzieje polskiego papiernictwa w minionym stuleciu. Spośród opublikowanych tekstów naukowych aż 7 powstało w Muzeum Papiernictwa.

Podczas seminarium wygłoszono 2 referaty opracowane w Muzeum Papiernictwa. Pierwszy z nich, autorstwa Macieja Szymczyka, był poświęcony organizacjom działającym w polskim papiernictwie od 1918 roku. W okresie międzywojennym były to zrzeszenia właścicieli fabryk (m.in. Związek Papierni Polskich) oraz kartele (m.in. Centropapier), a po wojnie organizacje zarządzające państwowymi fabrykami (m.in. Centralny Zarząd Przemysłu Papierniczego) oraz stowarzyszenia (m.in. Stowarzyszenie Papierników Polskich). Wystąpienie Dyrektora Muzeum porządkowało dotychczasową wiedzę na temat historycznych organizacji oraz rozwiewało narosłe w ostatnich latach niepotwierdzone naukowo teorie na ich temat. Drugi opracowany w Muzeum referat, który wygłosił Jan Bałchan, dotyczył najważniejszych rodów (Saengerów, Steinhagenów i Szwarcsztajnow), w których posiadaniu były największe polskie papiernie. W prezentacji, oprócz zdjęć fabryk i ich właścicieli, zawarte były liczne ciekawostki na temat ludzi, którzy tworzyli zręby przemysłu papierniczego na ziemiach polskich od drugiej połowy XIX wieku po okres międzywojenny. Podczas seminarium została zaprezentowana *Monografia młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju*, która wieńczy kilkuletnie badania prowadzone przez Muzeum. Dyrektor Maciej Szymczyk przedstawił ją jako przykład konieczności prowadzenia badań nad dziejami papiernictwa, które pozwalają ustalić nieznaną dotąd fakty, a często również obalają niesprawdzone naukowo teorie. Egzemplarz książki został przekazany na ręce wiceprezesa Stowarzyszenia Papierników Polskich Andrzeja Głębowskiego.

*****

Siedem dekad Koła Przewodników Sudeckich

24 listopada w Muzeum Papiernictwa zostało zorganizowane oprowadzenie kuratorskie Koła Przewodników Sudeckich z okazji 70-lecia działalności Oddziału PTTK Ziemi Kłodzkiej. Należą do niego ludzie ciekawi świata i pełni pasji, osoby, które na temat walorów sudeckiego regionu wiedzą niemal wszystko. Wraz z Marta Nowicką z Działu Promocji i Wydawnictw przewodnicy zwiedzili wystawy stałe dusznickiego Muzeum, posłuchali o etapach budowy młyna papierniczego oraz staraniach Muzeum Papiernictwa o wpis na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Następnie kurator wystawy „Waluta Niepodległej” Jan Bałchan zaprezentował przewodnikom najciekawsze banknoty okresu II Rzeczypospolitej Polskiej. Tematem spotkania były także zabezpieczenia współczesnych polskich banknotów. Na ekspozycji „Polski pieniądz papierowy” przewodnicy przetestowali zabezpieczenia pieniędzy widoczne tylko w świetle UV lub podczerwieni, dowiedzieli się, czym jest recto-verso i gdzie szukać mikrodruków. Ostatnim etapem zwiedzania było czerpanie papieru.

*****

Niezwykłe znalezisko przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa

Jesienią 2018 roku podczas prac remontowych wieży i dachu kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Lutomerzu koło Ząbkowic odkryto „kapsułę czasu”. Pamiętała ona czasy wcześniejszego remontu świątyni z lat 1924–1925. Znajdowały się w niej dokumenty dotyczące miejscowości i parafii oraz duża ilość pieniędzy. Na podstawie przepisów dotyczących rzeczy znalezionych dysponentem znaleziska jest Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, którego decyzją pieniądze zostały przekazane w depozyt do Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju. Zbiór składa się z 46 banknotów z lat 1914–1923, 2 nierozciętych arkuszy marek z 1922 roku, 7 zdawkowych monet z lat 1876–1924.

*****

Spotkanie przy setce

29 listopada z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości w Muzeum Papiernictwa odbyło się „Spotkanie przy setce”. Poprowadził je dyrektor dusznickiego Muzeum Maciej Szymczyk oraz kierownik Działu Papiernictwa tej instytucji Jan Bałchan. Prelegenci przybliżyli sytuację finansową i gospodarczą czasów II RP oraz zaprezentowali banknoty tego okresu, koncentrując się na tych z nominalnym „100”. Wśród nich znalazły się m.in. marki polskie i niemieckie, ruble i hrywny, a także 100 złotych z 1919 roku.

W listopadzie 1918 roku nowo powstałe państwo polskie borykało się z różnymi problemami. Jednym z nich był chaos walutowy. Na terenach dawnego zaboru pruskiego płacono markami niemieckimi, w Królestwie Polskim – markami polskimi, w Galicji obowiązywały korony austriackie, a na dawnych terenach zaboru rosyjskiego – ruble. We wschodniej Galicji w obiegu znajdowały się również hrywny i karbowańce. Na mocy dekretu naczelnika Józefa Piłsudskiego z 7 grudnia 1918 roku oficjalnie obowiązującym środkiem płatniczym została marka polska. Jednocześnie trwały dyskusje nad nazwą nowej waluty. 28 lutego 1919 roku uchwałą sejmową zdecydowano, że nową polską walutą będzie złoty. Ze względu na brak możliwości technicznych w kraju pierwszą serię tych banknotów wydrukowano w 1919 roku w Paryżu i w Londynie. W obiegu pieniądze te znalazły się dopiero 5 lat później.

Nim doszło do wprowadzenia złotego, Polską wstrząsnęły wojny oraz będąca ich skutkiem inflacja, dochodząca jesienią 1923 roku do 360% miesięcznie. Sytuację uzdrowiły reformy wprowadzone przez ówczesnego premiera Władysława Grabskiego. Dzięki twardej polityce fiskalnej na początku 1924 roku ustabilizowano markę polską, a w kwietniu powołano Bank Polski i wprowadzono złotówkę. Za 1 złotego trzeba było zapłacić 1,8 mln marek polskich. Złotówka miała wówczas wartość 1 franka szwajcarskiego. Jednak autor reformy walutowej – Władysław Grabski, prowadzący w okresie międzywojennym twardą politykę podatkową, był jednym z najbardziej nienawidzonych polskich polityków.

Podczas spotkania został zaprezentowany najpiękniejszy, zdaniem wielu kolekcjonerów, polski banknot – setka z 1932 roku. Pieniądz został zaprojektowany przez Józefa Mehoffera, polskiego malarza okresu Młodej Polski. Jego awers zdobi podobizna księcia Józefa Poniatowskiego. Na rewersie przedstawiony został dąb, rosnący w Gdyni na Kamiennej Górze, na tle wydm i brzegu Bałtyku. W przezroczu znajduje się znak wodny z wizerunkiem królowej Jadwigi.

Wydarzenie było także okazją do promocji *Monografii młyna papierniczego*. Spotkanie towarzyszyło wystawie „Waluta Niepodległej”.

*****

GRUDZIEŃ

100 Pomników Historii na stulecie odzyskania niepodległości

10 grudnia do elitarnego grona obiektów wpisanych na listę Pomników Historii dołączyło kolejnych 14 zabytków. Wśród nich znalazła się m.in. Stocznia Gdańska. Uroczysta gala, z udziałem prezydenta Andrzeja Dudy i ministra kultury prof. Piotra Glińskiego, odbyła się w Teatrze Narodowym w Warszawie. Wzięli w niej udział również przedstawiciele dotychczas wpisanych obiektów. Dusznicki młyn papierniczy reprezentował dyrektor Muzeum Maciej Szymczyk. Status Pomnika Historii został nadany dusznickiej papierni w 2011 roku. Dzięki temu wyróżnieniu została ona zaliczona do najcenniejszych obiektów kultury narodowej.

Podczas gali „100 Pomników Historii na Stulecie Odzyskania Niepodległości” wszystkim wyróżnionym miejscom zostały wręczone okolicznościowe tablice projektu Krzysztofa Słomki.

W obecnej chwili na liście Pomników Historii, zwanej Listą Prezydencką, znajduje się 105 obiektów.

Uczestnictwo dyrektora Macieja Szymczyka w uroczystości stało się okazją do rozmów z kierownictwem Ministerstwa Kultury w sprawie zgłoszenia dusznickiego młyna papierniczego na listę informacyjną UNESCO. Wiceminister kultury prof. Magdalena Gawin potwierdziła wyjątkową wartość historycznej papierni, predestynując ją do starań o wpisanie na listę UNESCO.

*****

Zadanie realizowane przez cały rok

W 2018 roku Muzeum Papiernictwa koordynowało międzynarodowe starania o wpisanie najcenniejszych młynów papierniczych na listę UNESCO. Zadanie uzyskało finansowe wsparcie ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego (UMWD) w kwocie 150 tysięcy złotych.

Utrzymywano kontakty z partnerami z Czech i Niemiec (odbyły się wyjazdy do Czech, w Polsce została przyjęta delegacja z Niemiec), prowadzono korespondencję z partnerami oraz z przedstawicielami Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS. Wiosną 2018 roku Narodowy Instytut Dziedzictwa przygotował wniosek o zgłoszenie młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju na listę informacyjną UNESCO. Dokumentacja została skierowana do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w którego kompetencji leży przesłanie zgłoszenia do władz UNESCO.

Bardzo ważnym sukcesem osiągniętym dzięki pomocy Wydziału Współpracy z Zagranicą UMWD było nawiązanie kontaktu z kolejnym potencjalnym partnerem do wpisu na listę UNESCO – z młynem papierniczym Richard de Bas w Ambert we Francji, który wykazał zainteresowanie udziałem w projekcie.

Istotnym zadaniem w ramach starań o wpisanie młyna papierniczego na listę UNESCO było kontynuowanie badań nad dziejami dusznickiej papierni. Głównym ich wynikiem stały się liczne ustalenia poszerzające wiedzę o zabytkowym obiekcie. Wykazano między innymi, że część murów papierni to pozostałość pierwszego młyna papierniczego, istniejącego już w 1562 roku. Pozwoliło to przesunąć datowanie obiektu z 1605 roku na okres przed 1562 rokiem. Ponadto zaktualizowano listę właścicieli papierni, uszczegółowiono datowanie licznych wydarzeń z dziejów młyna i Muzeum, podjęto próbę odtworzenia przekształceń wschodniego przedmieścia Dusznik-Zdroju, którego najważniejszym obiektem jest historyczna papiernia. Wyniki badań zostały opublikowane w 2018 roku w licznych książkach i artykułach naukowych, m.in. w *Monografii młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju*.

Oprac. na podst. materiałów Muzeum Papiernictwa, fot. Krzysztof Jankowski, Joanna Jastrzębska.